

Als prille vijftiger ben ik ‘groot’ geworden met de ‘grote verhalen’ van die tijd. Aan mijn wieg stonden geen postmoderne analisten, maar eenvoudige sociaal geëngageerde mensen van vlees en bloed die niet zo gek lang geleden een oorlog achter de kiezen hadden. Geen kolerieke kletsmeiers, maar doodgewone doeners, net als Louis Deltour. Wars van elke vorm van commercie – met een welomschreven afkeer voor de kunsthandel die, conform de kapitalistische marktvisie, in zijn wereldbeeld uitsluitend op winst maken uit was – werd deze Waalse kunstenaar nooit echt ontdekt door – vaak zelfbenoemde – talentenscouts. Er is tot nu toe hoegenaamd niets over hem gepubliceerd, in tegenstelling tot zijn spitsbroeders van het eerste uur. Dat komt mede doordat hij zich als doorgewinterde communist liefst afzijdig hield van het egocentrische ‘spektakel’. Ook voelde hij zich blijkbaar het best als hij zich wat teruggetrokken – in de schaduw van de grote kerselaar in zijn tuin in Guignies – artistiek kon uitleven. Bovendien heeft hij zijn eigenzinnige ideeën over kunst en maatschappij nooit zelf in een systematisch kader willen gieten, terwijl Edmond Dubrunfaut of Roger Somville dat wel deden.

Toen ik in 2002 toegang kreeg tot het onontgonnen bronnenmateriaal van Louis Deltour en bovendien de kans kreeg het te verwerken tot een soort kunstenaarsmonografie, leidde dat hier en daar tot geestige *trouvailles* – het Franse woord ‘*trouvaille*’ klinkt veel exotischer in een verhaal over een Waalse kunstenaar dan ‘geweldige vondst’. In deze bijdrage wil ik de lezer toeschouwer maken van de door mij ‘herontdekte’ pogingen van Louis Deltour om in 1948 met een tekeningenreeks in stripvorm te starten.

Tekening van Deltour voor de strip *Ann et Mann* (Amsab-ISG, Gent)

In de jaren dat ik de leeftijd bereikt had waarop leren lezen deel uitmaakte van het verplichte lessenpakket op school (midden jaren 1960 in mijn geval), werden thuis de *Volksgazet* en het tijdschrift *ABC* gelezen. In de *Volksgazet* stonden enkele strips. Ik herinner me Mickey Mouse en vooral soldaat Fa Sido, zowat de domste soldaat van het Belgische leger¹ – twee gags die gemakkelijk te volgen waren voor aspirant-alfabeten. De bewuste krant had strakke banden met de socialistische partij. Die werden belichaamd door Jos Van Eynde, die in 1964 niet enkel directeur en hoofdredacteur van de *Volksgazet* was, maar tevens voorzitter van de socialistische partij. De krant kon in 1965 rekenen op 200.900 lezers.²

Ohé, les jeunes

De trend om stripverhalen in kranten op te nemen, dateert al van veel eerder. De jaren na de Tweede Wereldoorlog betekenden een echte heropleving van het stripverhaal. Strips waren in allerlei publicaties terug te vinden. Er kwam een heuse explosie van strip- en jeugdtijdschriften. Zowel Vlaamse als Franstalige publicaties zagen het licht of verschenen opnieuw, al dan niet met een versie in de andere landstaal. Daarin kreeg zowel binnen- als buitenlands materiaal een plaats.

Enkele voorbeelden: *Spirou/Robbedoes*, *Bravo*, *Tintin/Kuifje*, *Heroïc-Albums*, *Bimbo*, *Story*, *Wrill*, *Ons Volkske*, *Kleine Zondagsvriend*, 't *Kapoentje* en *Zonneland/Petits Belges*. Daarnaast namen ook de zogenaamde familiebladen zoals *ABC*, *Ons Volk*, *Overal* en *Libelle* strips op en begon men werk te maken van albumuitgaven. De fijn uitgewerkte tekeningen en het rijke kleurenpalet zetten de uitgevers ertoe aan al deze spannende verhalen uit te brengen in de vorm van mooie albums met een kartonnen band. Ook de Belgische kranten bleven zeker niet achter met het publiceren van 'tekenverhalen'.³

Sébastien Baudrart die aan het eind van zijn geschiedenisopleiding een onderzoek deed naar stripverhalen in de naoorlogse Belgische dagbladders, vond de eerste sporen van strips in *Le Drapeau Rouge* in juni en juli 1945, toen enkele gagstroken van een zekere Arno gepubliceerd werden. Deze tekstloze strookjes verdwenen echter snel en het was wachten tot december van dat jaar om terug een strip te vinden.

Op donderdag 6 december 1945 werden de eerste twee stroken van *Les Trafiquants de Tchoung-King* gepubliceerd op een pagina met als titel *Bonjour St-Nicolas!*. De publicatie werd wekelijks voortgezet op de pagina *Femme et Famille*, en dit tot eind maart 1946. In het verhaal staan Ming-Ho en Dick centraal, twee bemanningsleden van de Amerikaanse cargo Tennessee die in januari 1938 aanlegt in Hong Kong. In een American bar komt het tot een gevecht tussen de twee en een zekere Julius, waardoor ze in het ziekenhuis belanden. Als ze drie weken later het ziekenhuis verlaten en de intrige eindelijk schijnt te beginnen, stopt plots de publicatie van het verhaal. Na dit verhaal heerst er een tijdje 'striparmoede' in *Le Drapeau Rouge*. Stripfiguren doken slechts sporadisch op, en dan nog alleen op de jeugdpagina. Vanaf 26

april 1946 werd namelijk elke donderdag de pagina *Ohé, les jeunes* gepubliceerd. De rubriek *Femme et Famille* verhuisde naar zaterdag en bevatte geen strips meer. In *Ohé, les jeunes* werden van september tot november 1948 vijf afleveringen van *Renard* gepubliceerd. Deze stroken met ondertekst bevatten telkens een guitenstreek van Reinaert de Vos. Verder publiceerde men ook nog vier gagstroken (twee in 1948, twee in 1950) met de personages Anatole, Barbichette en Bec D'or van R. Mas.⁴ In januari en februari 1950 werd in *Ohé, les jeunes* het propagandistische verhaal *Fabien, héros de légende* gepubliceerd, het verhaal van een Franse verzetsheld tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het betreft een verstripte biografie, of beter hagiografie, van de Franse communistische verzetsman Pierre Georges, ook wel bekend als Colonel Fabien. In zeven afleveringen van twee stroken geeft auteur Maurice Damois een overzicht van diens heldendaden.⁵

Les aventures de Tio et Sia

En hier stapt Louis Deltour terug ons plaatjesverhaal binnen. In onvervalste *Ohé, les jeunes*-stijl startte hij in 1948 met twee tekeningenreeksen in stripvorm, *Les aventures de Tio et Sia* en *Ann et Mann*. Het zijn schuchtere pogingen tot het beheersen van de klare lijn, de van Hergés Kuifjestrrips zo bekende stijl.

De tekeningen zijn met felle tinten ingekleurd, wat bijdraagt aan de vrolijk ongedwongen sfeer. Het scenario en de thematische opbouw van het verhaal missen echter vaart. De opvolging van de beelden doet meer denken aan een reeks trage foto's dan aan een vloeiend en boeiend filmrolletje. De aanzet tot de verhaaltjes lijken daardoor wat statisch. Deltours tekeningen proberen wel langs alle kanten te zwieren en te zwaaien, maar de figuurtjes hebben niet de nodige elasticiteit die het kenmerk is van de grote striptekenaars. Hij lijkt het moeilijk te hebben gehad om de losse figuren in een decor en in een (weliswaar kort) verhaal binnen een aantal prenten te plaatsen. Alles oogt vrij statisch, de geforceerde lettertypes en dito tekstballonnen versterken dat effect nog.⁶ De jonge kunstenaar trapt voor deze eerste aanzetten in de val van het gekunstelde, waarin waarschijnlijk veel aspiranten bij hun eerste 'strip-pogingen' verstrikt raakten. De indruk dat het allemaal meer een stijl- en vingeroefening is dan een daadwerkelijke poging om tot een werkelijk voldragen stripverhaal te komen, blijft.

De hoofdrolspelers zijn jeugdige avonturiers. In de trant van echte stripfiguren als Piet Pienter en Bert Bibber verlaten ze hun habitat en trekken de wijde en altijd gevaarlijke wereld in. Dit gezocht romantische aspect draagt natuurlijk bij tot de populariteit van strips. Tio en Sia kan men beschouwen als echte standaardtypetjes, steeds gekenmerkt door een welbepaald gedrag en karakter. Ook hun uiterlijk is meestal neergepoot volgens het type dat ze vertegenwoordigen. Hun doen en laten is dan ook stevast onveranderlijk. Ik vond in de archieven Deltours handgeschreven invulling van de karakters: '*Tio, un gamin de 10 ans, et Sia plus jeune de cinq mois: sont deux grand camarades d'école. Si différents de caractère; qu'ils resteront toujours camarades*

Tekening voor de strip *Les aventures de Tio et Sia* (Amsab-ISG, Gent)

*durant leurs études [...]. Sia est de nature orgueilleuse, aimant se faire remarquer et bavarder. Tio est simple et timide [...] même un peu sauvage parce que s'écartant des gens, et ayant des habitudes peu communes.*⁷

In diezelfde verzamelmap steken bovendien een aantal uitgeschreven scenario's voor nog wat *Tio et Sia*-stripverhaaltjes.⁸ Zo is er bijvoorbeeld een aanzet tot *La petite barque de Tio et Sia*. Drie A4'tjes over een uitstapje op zee met een fantastische amfibiewagen, die door een ingenieuze mechaniek eveneens kan stappen als een landrot. *Tio et Sia en aventure* vertelt dan weer over een avontuurlijke trektocht: *'Depuis quelque temps Tio, le plus fripon et le plus aventurier des deux, s'était mis en tête d'entreprendre une fameuse échappée. Il eut la malice de ne trop préciser son idée auprès de Sia son ami le plus intime et non seulement le plus intime, mais celui avec qui d'ordinaire il faisait ses escapades. Un bon jour ils se décidèrent. C'était une après-midi, une belle après-midi [...].'* Een ander voorspelbaar en traag niemendalletje draagt de titel *Tio et Sia en voyage sur un nuage*: *'Il faisait noir. C'était la nuit mais d'une obscurité à ne pas voir à un pas [...].'*⁹

In de bundel *Oost West, West Best* bekijken Pascal Lefèvre en Els Groessens in een kort artikel de veranderende inhoud van strips naargelang de evolutie van de Koude Oorlog. In hun tekst overlopen ze verschillende verhalen die met de Koude Oorlog in verband staan (o.a. *Piet Pienter en Bert Bibber*, *Suske en Wiske*, *Blake en Mortimer*, *Nero*, *Buck Danny*) en de spionnen, atoombommen en verzoeningen die

daaraan te pas komen. Hieruit blijkt, zoals men kan verwachten, dat de strips de maatschappelijke evoluties volgen. Zo zijn bijvoorbeeld de minder gespannen relaties van de jaren 1960 en 1970 evengoed in de besproken strips terug te vinden.¹⁰

Niets van dit alles bij de 21-jarige, naarstig naar een bevredigend vormpeil zoekende communist Louis Deltour. Geen heldhaftige Koude Oorlogverhalen met verwaarloosbare toestanden à la Blake en Mortimer of Piet Pienter en Bert Bibber, geen Amerikaanse en andere spionnen, 'Buldaarse rhapsodieën' met atoombommen, geheime vijanden die jagen op straalgasformules, gecodeerde telefoontjes of geheimzinnige boodschappers uit ietwat oostelijk gelegen landen die in het holst van de nacht je huis binnenglippen. Hier ook geen stereotiepe celvergaderingen van van God losse communisten, geen schrikbarende dreigementen van imperialistische oorlogsstokers en uiteindelijke verzoeningen in Le Pays Blanc. Méér dan dit alles zijn het stripverhaaltjes die getekend zijn in een duidelijke en aangename helderheid, zonder onnodige details ...

Voorwaarts, maar onderweg alvast niets vergeten ... De weg naar een volgroeid kunstenaarsbestaan is immers nog lang!

- 1 Soldaat Fa Sido door Wally Delsey (bron: http://www.lambiek.net/artists/d/delsey_wally/delsey_wally_fasido.jpg, laatst geraadpleegd op 12/02/2010). Wally Delsey's *Soldaat Fa Sido* verscheen in de jaren 1950 wekelijks in de *Volksgezette*. Delsey tekende ook *De Avonturen van Snick en Pardaff: Het Geheim der Kanobolas* in ABC in de jaren 1947-1948.
- 2 Jean GOL, *Le monde de la presse en Belgique*, Brussel: CRISP, 1970, p. 213-214.
- 3 Evelien KOUSEMAKER & Kees KOUSEMAKER, *Wordt vervolgd. Striplexicon der Lage Landen*, Utrecht: Het Spectrum, 1979, p. 7.
- 4 Sébastien BAUDRART, *Stripverhalen in de Belgische dagbladen (1945-1950): Inventaris en politiek-maatschappelijke analyse*, VUB, licentiaatsverhandeling, 2003, p. 94; De Franse stripauteur Roger Masmonteil werd geboren in 1924. Hij begon na de Bevrijding onder het signatuur Mas tekeningen te publiceren. Hij werd professioneel tekenaar toen hij in contact kwam met de communistische Editions Vaillant, die hem onder andere *Bec d'Or* van José Cabrero Arnal lieten overnemen. Zie: Roger Mas. In: Lambiek.net, http://lambiek.net/artists/m/mas_r.htm, 18/03/2007.
- 5 Sébastien BAUDRART, *Stripverhalen [...]*, p. 95.
- 6 Amsab-ISG, Iconografische collectie, Louis Deltour.
- 7 Amsab-ISG, Archief Louis Deltour, nr. 254, 2/7.
- 8 Amsab-ISG, Archief Louis Deltour, nr. 254, 2/7.
- 9 Amsab-ISG, Archief Louis Deltour, nr. 254, 2/7.
- 10 Pascal LEFÈVRE & Els GROESENS, *Stripverhalen voor de vrede. Het beeld van de Koude Oorlog in de Belgische strip*. In: Mark VAN DEN WIJNGAERT & Lieve BUELLENS (red.), *Oost West, West Best. België onder de Koude Oorlog 1947-1989*, Tielt: Lannoo, 1997, p. 224-233.